

Hakkame gerilja-aednikuks!

Tänases numbris ilmub lugu sellest, et aiandus ei pruugi olla üksnes maainimestele ja majaanikele kättesaadav harrastus ja võimalus oma toidulaua rikastada. Nagu mitmel pool maailmas juba aastaid on tehtud, luuakse ka Tallinnasse tänavu esimesed nn kogukonnaaiad. Ega linn pea olema ilmtingimata paik, kust tahaks esimese kevadsooja saabudes pageda!

Inimesed on läbi aja püüdnud ise midagi kasvatada, ka siis, kui tingimused selleks justkui puuduvad. Rajatakse aialappe jäätmaadele, kas või ebaseaduslikult nagu Suur-Sõjamäel ja Haabers-tis; “peenraid” tehakse ka rõdule ja terrassidele, anumatesse ja püstpindadele. Ja ma ei usu, et see on üksnes praktiline vajadus saada toitu (või siis lõikelilli kinkimiseks).

Lisaks kogukonnaaiandusele on maailmas levinud veel üks liikumine, millest võiks eeskuju võtta – see on geriljaaiandus. Külvatatakse ja istutatakse lilli ja muid taimi jäätmaadele ja räämas paikadesse, teeservadesse, kuid ka lihtsalt liiga betoonistesse kohtadesse, kus õiteilu ja rohelist napib. Omavalitsusest geriljaaednik istutamisluba muidugi ei küsi, seega saab ka öelda, et ta tegutseb ebaseaduslikult. Geriljaaednik võib tegutseda salaja, näiteks öösel, kuid ka päeval ja kohalike inimeste suheldes.

VIVIKA
VESKI

LUGEJA KÜSIB

INGMAR MUUSIKUS

Moondega tulbid

Kahel eelmisel aastal toretsenud tulbipeenar tegi mulle nüüd kevadel ebameeldiva üllatuse. Paljude tulpide varred on keerdunud ja lehepind muhklik. Õied avanevad vaevaliselt ja on vigased. Millest niisugune nähtus tuleb ja kuidas saaks seda ära hoida?

Vastab
VÄINO PALLUM

Tõenäoliselt on siin tegu hariliku ingerja ehk varreingerja (*Ditylenchus dipsaci*) kahjustusega.

Ta on silmale nähtamatu imepisike olend, kes kuulub nematoodide ehk ümarusside hulka. Keha läbimõõt on tal 0,03–0,05 mm, pikkus ca 1 mm.

Varrenematood ehk varreingerjas parasiteerib mitmesse sugukonda kuuluvate taimede vartest, sibulates ja lehevartest. Lilledest on talle suupärased kõik sibullilled, aga ka floks, begoonia, alpikann, umbrohtudest või lill. Tulpi kahjustab enamasti varrenematoodi tulbirass.

Ingerjad levivad saastunud sibulate ja mulla kaudu, kuid kanduvad edasi ka tuulega. Paharet tungib esmalt mullast tulbi juurtesse, sealt sibula kaudu varde ja lehtedesse. Kahjur imeb suuoga (stileti) abil mahla taimerakkudest.

Rakkudesse eritatud sekreedi toimel tekivad taimel mooned – noored võrsed kõverduvad ja keerduvad, lehepind muutub laineliseks ja on ebaühtlaste paksenditega. Lehtedel ilmnevad kreemikad või kollakad puhetised. Õied on äbarikud, arenenud ühelt küljelt ja lõpuks kuivavad.

Ingerjas talvitub sibulates ja muldas. Ebasoodsates oludes (näiteks liiga kuiv muld) võib kahjur jääda 2–5 aastaks puhkeseisundisse, aga hiljem jälle samas kohas uusi taimi ohustada.

Kahjuritega asustatud sibulail on kannapiirkonnas algul hallikas, hiljem hõbepruuniks muutuv ja pehmenev laik. Sellise sibula lõhklõikamisel on näha, et sisemus on värvunud kohati kollakaspruuniks.

Ingerjate paljunemist sibulates hoiustamise ajal soodustab suur õhuniiskus ja temperatuur üle 15°. Niisugustes säilitusoludes sibulad kõdunevad lõpuks. Kasvuperioodil soodustavad ingerjate paljunemist ja levikut kerge lõimisega muld ning jahehad (10–15°) vihmased ilmad. Kahjuri arengutsükkel kestab siis umbes kolm nädalat.

Hoiduge tulpide kasvatamisest maasika ja floksi järel. Vahetage sibullillede kasvupaika (vaheaeg 3–4 aastat). Kahjustatud taimed kõrvaldage koos suure mullapalliga ja hävitage, kasvupaika kastke ammooniumsulfaadi lahusega (30 g/10 l). Sibulate koristamise järel ja mahapaneku eel sorteerige välja kõik kahtlustatavad sibulad. Istutuseks kasutage ainult kontrollitud materjali.

Kastke tulpe ainult mullapinda märjaks tehes. Lehtede märgamisel võib kahjur veepiiskadega edasi kanduda.

Ingerjate paljunemist häirib saialille ja portulaki kasvatamine tulbipeenas. Kahjuritega saastatud mulda aitab parandada peilulle ehk tagetese kasvatamine ajal, mil maa sibullilledest puhkab.